

ONZE VOGELS.

III. Reigers.

Onder dezen naam kent men een groot aantal vogels, die allen daarin overeenkomen, dat ze lange halzen, lange snavels en lange pooten hebben. In Nederlandsch Oost-Indië komen van de honderd bekende soorten er vijf-en-twintig voor, sommige zeldzaam, velen zeer veelvuldig. Verscheidene van de hier levende *Reiger*-soorten komen ook in Europa voor o.a. in Nederland. De meest bekende reiger uit het vaderland o.a., de z.g. *Blauwe reiger* (*Ardea cinerea* L.) komt hier voor, eveneens de *Witte- of Zilverreiger* (*Ardea alba* L.). Bovendien komen er hier nog vormen voor, die veel aan de vaderlandsche soorten doen denken, zooals de *Kokokan* (*Ardetta cinnamomea* Gm.), die ons doet denken aan het Europeesche *Woudaapje* (*Ardetta minuta* L.) en de *Walang kada* (*Gorsachius melanolophus* RAFFL.) soortgelijk aan de *Roerdomp* (*Botaurus stellaris* L.) uit de Utrechtsche moerassen. Zijn in het algemeen de vogels cosmopolitisch van aanleg, de reigers zijn het bij uitstek.

Wellicht zal men bij het lezen van de namen *Kokokan*, *Walang kada* en *Blauwe reiger* reeds de opmerking gemaakt hebben, dat er hier vogels onder den naam reiger gebracht zijn, die toch weinig op elkaar lijken. Toch komen de genoemden met nog een twintigtal andere Indische vogels werkelijk in tal van vormen met elkaar overeen. Kijk er gerust geschoten exemplaren of opgezette vogels maar eens op na. Ten eerste de veeren. „Den vogel kent men aan zijn veeren.” Dat geldt voor de reigers in het bijzonder. Aan de borst, over den rug, tusschen de pooten en op den kop vindt men siervederen, die meer aan haren dan aan veeren doen denken. De bovenste baarden van deze veeren zijn veel langer dan gewoonlijk, hangen niet onderling samen en zijn onder een kleineren hoek op een buigzame schacht ingeplant. (Fig. 1). Sommige van die siervederen komen alleen in het bruiloftskleed voor, zooals bij de *Koentoel* (*Bubulcus coromandus* BODD.), waarover hieronder meer.

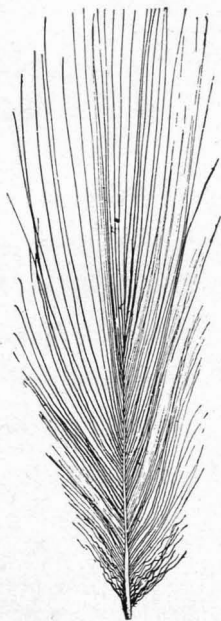

Fig. 1.

En dan de pooten. De meestal tot ver boven het hielgewricht kale, lange pooten dragen tamelijk lange teenen, zeer geschikt voor de vele wandeltochten. Loopbeen en scheenbeen zijn over het algemeen dun en zwak, schijnbaar te zwak om het lichaam behoorlijk te dragen; de loop van den reiger lijkt dan ook sterk op den eleganten loop van een net jongmensch langs Haagsche winkelstraten. Tusschen de midden- en de buitenteen vinden we een meer of minder groot verbindingsvlies, blijkbaar om de draagvlakte van den voet wat te vergrooten, hetgeen de reigers te pas komt bij het staan en lopen op moerassigen bodem. De nagel van

den middenteen is kamvormig ingesneden (Fig. 2), of de reigers daarmee kammen is mij onbekend. De lange snavel is bij al deze vogels recht en vrij dik; het is een soort bajonet, waarmee ze leelijk kunnen stooten.

Ook in het voedsel komen de reigers tamelijk wel met elkaar overeen, Fig. 2. evenals in de leefwijze. Rawa's en sawahs, eveneens vischvijvers leveren hun visch en schaaldieren. Doch ook insecten versmaden ze niet, zelfs kleine vliegen worden bij het wandelen door gras en ruigte opgehaapt, terwijl ook kleine kruipende en tweeslachtige dieren naast muizen en ratten een goede prooi kunnen zijn. De meeste van hen leven

gezellig d.w.z. in grootere of kleinere gezelschappen bijeen, ook jagen ze wel in troepjes te zamen. Velen van hen, zooals de *Blekok* (*Ardeola speciosa* HORSF.), nestelen in grooten getale bijeen op de boomen. Dat laatste kan minder prettig voor den mensch zijn en ook minder bevorderlijk voor het schoon van de boomen. Voedselresten en uitwerpselen regenen in massa naar beneden, maken den weg onder die boomen onbegaanbaar en bedekken loof en jonge takken met een overtrek, dat deze belet de levensfunctiën te vervullen en hen doet afsterven. Gezellig in een andere beteekenis zijn ze echter niet, want ze kunnen onder elkaar in dat zindelijke boomdorp zoo ongenadig vechten en onder zoo'n gekrijsch, dat het ons herinnert aan de gezelligheid van een Hollandsche vischmarkt.

Gelukkig hebben onze *Reiger*-soorten het nog niet zoo ver gebracht als de Amerikaansche *Groene reiger* (*Butorides virescens* L., een soort *Woudaapje*), die volgens BREHM in de tuinen der huizen nestelt. Dan hem maar wegschieten en verdrijven, zal men licht zeggen. Er zijn echter geen dommer vogels dan reigers, die hardnekkig op de plaatsen terugkomen, waar ze eens nestelden, al vielen er ook van hun makkers en al werden de nesten ook verscheidene malen uitgestooten.

De bekendste reigers, die men op Java zoo hier en daar op de sawahs ziet, zijn: de reeds genoemde *Blekok*, de *Koentoel* of *Koereiger* (*Bubulcus coromandus* BODD.), de *Bangoe poetih* of

Zilverreiger [*Ardea* (*Garzetta*) *garzetta* L.], de laatste ook onder den naam van *Koentoel* bekend.

De *Blekok* (Fig. 3) maakt, als hij over de sawah

vliegt, den indruk van een zuiver witten vogel, doordat men voornamelijk de witte vleugels en het witte onderlijf ziet. Neergestreken toont hij zich echter duidelijk gekleurd, de soortnaam *speciosa* (= schoone) wel waard. Van af de borst hangen de tabaksbruine siervederen als sierlijke haren (zie Fig. 1) naar achteren, over den rug ligt een zwart dekkleed, mooi tegen het wit der vleugels en het tabaco der kraagveeren afstekende en zijn lange franje

hier en daar over de vleugels en zelfs over den korten staart werpend. De pooten zijn geelbruin, bij jongere exemplaren groenachtig. Het geheele dier is niet groot, zittend is hij ongeveer 20 cm. lang, zijn lichaamslengte is met den snavel mee ongeveer 30 cm., waarvan de laatste 6 cm. krijgt.

Jong uit het nest genomen kunnen het zeer tamme huisdieren worden. De weinige, die ik in gevangenschap leerde kennen, verschaften ons weinig plezier, ze bleven schuw en bang, alleen leerden ze ons de eigenaardige vraatzucht van reigers kennen, alsmede het makkelijk verzwelgen van reuzebrokken en het niet minder makkelijk weer teruggeven. Een volwassen *Blekok*, die het twijfelachtig genot mocht smaken geruimen tijd geleden op een omheind plekje van mijn erf te mogen leven en het maar niet vinden kon met het dartel

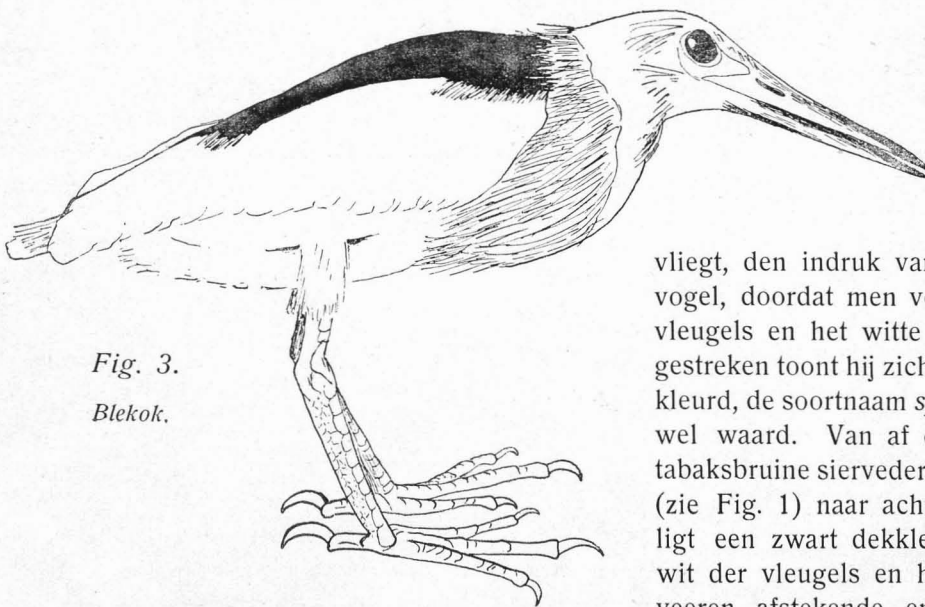

Fig. 3.

Blekok.

bewegen van jonge menschjes, had een groote virtuositeit in het uitwerpen van zijn diner, als hij maar even zenuwachtig werd van de hartelijke belangstelling van een mijner jeugdige natuurminnaars. De *Blek* heeft in gevangenschap niet alleen visch, hij wil het ook wel doen met vleesch, rauw of gekookt.

Meer plezier kan men beleven van de *Koentoel* (Fig. 4). Deze schijnt zich zeer gauw aan te passen en daardoor gemakkelijk aan het leven van gevangene te wennen. Geruimen tijd geleden kocht ik eenige jonge vogels. Lange reigerveeren hadden ze nog niet aan borst en buik, ook de groenachtige kleur aan de pooten wees nog op jeugd. Nu hebben ze hun volle grootte bereikt, ± 50 cM., hun kleur is geheel wit gebleven, ze hebben reeds mooie „haren”, de pooten zijn zwart geworden. Aanvankelijk hield ik ze in een kooi, doch toen bleek, dat ze alles, wat op vleesch en visch leek, aten, liet ik ze bij de kippen lopen. In het begin lieten ze zich wat op den kop zitten door de grootste kippen en zich de stukjes vleesch

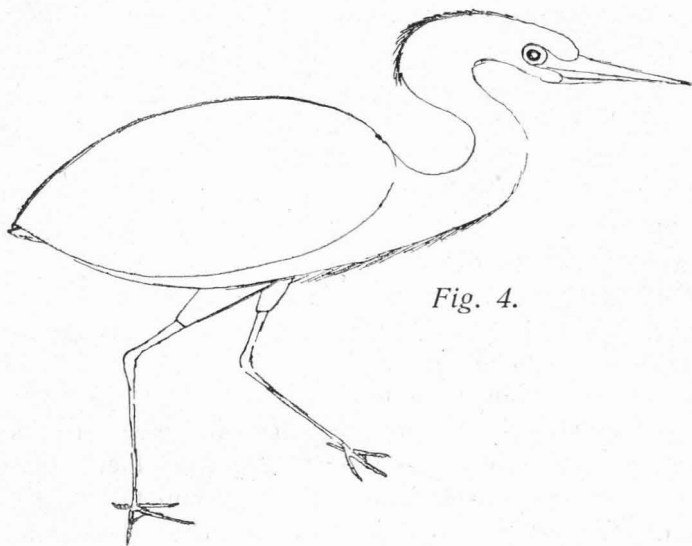
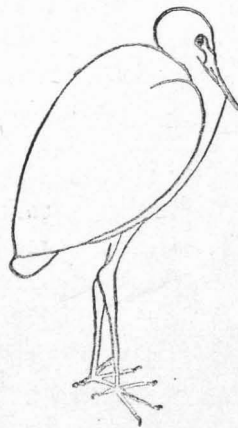
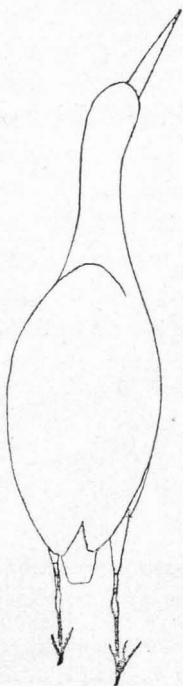

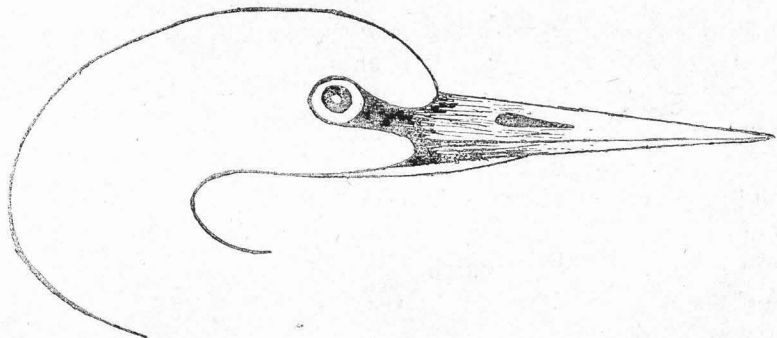
Fig. 4.

voor den snavel wegpikken, langzamerhand werden ze de kippen de baas en stieten ze luid krijschend op hen in. Die laatste bezigheid beoefenden ze ook vlijtig op elkaar. Eindelijk begonnen ze te vliegen, een druk gebruik van dit hun door ons zoo benijde vermogen maakten ze niet, het bleef in het begin beperkt tot uit de niet overdekte ren vliegen en 's avonds op het dak van het hok wippen om daar een slaapplek te zoeken. Sinds maanden loopt er een op het erf rond, de rest is gestorven of weggevlogen. Deze getrouwe heeft een innige vriendschap met de keuken terwille van den afval, maar hij weet ook precies, wanneer het etenstijd is, want dan staat hij trouw op post in de achtergalerij. Hij mag er natuurlijk niet vrij rondlopen, want de zindelijkheid van een Hollandsche huisvrouw en de zeer vlug verloopende spijsvertering van een vogel passen niet samen. Ofschoon hij talloze malen verjaagd wordt, even hardnekkig komt het dier weer terug, wat nu niet erg pleit voor intelligentie dezer reigers.

Koddig is het, hem in het gras te zien rond lopen en jagen. Hij jaagt op alles, wat insect is: walangs (sprinkhanen), kevers, vliegen e. a. soorten. De eene poot vooruit, hals en snavel vooruit gestrekt staat hij dan te schommelen om op eens een stap voorwaarts te doen en het insect op te happen.

Soms wordt daarbij zijn prooi aan den bovensnavel gespietst, leuk is het dan de tallooze snavelbewegingen te zien, waardoor dat soms zeer kleine dier van die spits naar binnen gewerkt wordt. Trouwens deze reiger en de meeste zijner soortgenooten zijn interessant om hunne verscheidene en kenmerkende houdingen, waarin men ze kan aantreffen. Hun lange bewegelijke hals speelt daarbij de grootste rol. De hals sterk gekromd en met kop en snavel dicht tegen het lichaam gedrukt, is onze *Koentoel* het beeld der filosofische berusting; al deze lichaamsdeelen zoover mogelijk uitgerekt en naar boven geheven creëert hij ons de nieuwsgierigheid, om van andere nitbeeldingen als nijd, angst e.a. maar niet te spreken.

De *Bangoe poetih* of *Kleine zilverreiger* gelijkt veel op de *Koentoel*, wiens Maleischen naam hij ook wel eens draagt. Zijn kleur is eveneens wit, zijn lengte bedraagt wat meer, hij is ongeveer 60 cm. lang. De *Groote zilverreiger* is dubbel zoo groot. De overige hier voorkomende soorten zijn minder algemeen. Voor hen, die enkele van hen onder hun Inlandsche namen leerden kennen, geef ik hier een lijstje, waar achter die landsnamen de wetenschappelijke en zoo mogelijk een Nederlandsche gegeven is.

Bangoe, m. — Collectief naam, o.a. *Blauwe reiger* (*Ardea cinerea* L.).

Bangoe ajer, m. — *Demi-egretta sacra* GM.

Bangoe besar, m. — *Ardea sumatrana* RAFFL.

Bangoe lanta, m. — *Purperreiger* (*Ardea purpurea* HORSF.).

Bangoe merah, m. — *Purperreiger* (*Ardea purpurea* HORSF.).

Bangoe poetih, m. — *Zilverreigers* [*Ardea alba* L. en *Ardea* (*Garzetta*) *garzetta* L.].

Blekok, m., j. — *Ralreiger* (*Ardeola speciosa* HORSF.).

Boeroeng kaladi, m. — *Woudaapje* (*Ardetta cinnamomea* GM.).

Boeroeng oendan, m. — *Blauwe reiger* (*Ardea cinerea* L.) en *Ardea sumatrana* RAFFL.

Boeroeng poetjoeng, m. — *Woudaapje* (*Butorides javanica* HORSF.).

Dawaja, (Cel.) — *Woudaapje* (*Ardetta cinnamomea* GM.).

Doehoehoe, (Cel.) — *Ralreiger* (*Ardeola speciosa* HORSF.).

Goewo, j. — *Nachtreiger* (*Nycticorax griseus* L.).

Koeak, m. — *Nachtreiger* (*Nycticorax griseus* L.)

Koentoel, m. — *Koereiger*, *Egrettenreiger* (*Bubulcus coromandus* BODD.).

Koentoel malam. — *Nachtreiger* (*Nycticorax griseus* L.).

Kokokan, m. — *Woudaapje* (*Ardetta cinnamomea* GM.).

Kokokan laoet, m. — *Woudaapje* (*Butorides javanica* HORSF.).

Ngalah, (Aroe). — *Zilverreiger* [*Ardea* (*Garzetta*) *garzetta* L.].

Oepi-oepian, j. — *Woudaapje* (*Butorides javanica* HORSF.).¹

Roa bankeh, m. — *Woudaapje* (*Ardetta cinnamomea* GM.).

Roetjaoe, (Billiton). — *Woudaapje* (*Ardetta cinnamomea* GM.).

Tjangak. — *Zilverreiger* [*Ardea* (*Garzetta*) *garzetta* L. en *Ardea alba* L.].

Tjangak roempoet. — Blauwe reiger (*Ardea cinerea* L.).

Tomtomman, j. — Ralreiger (*Dupetor flavicollis* LATH.).

Tototan, j. — Ralreiger (*Dupetor flavicollis* LATH.).

Walang kada, m. — Roerdomp (*Gorsachius melanolophus* RAFFL.).

A. J. K.

EEN EN ANDER OVER DE VERSPREIDING VAN VRUCHTEN EN ZADEN.

Eenigen tijd geleden had ik een paar peulen van de *Castanospermum australe* ter nader onderzoek op mijn schrijftafel liggen. Teneinde het openspringen der vruchten te verhinderen, had ik ze met een draad omwonden. Niettegenstaande dezen voorzorgsmaatregel sprong toch een der vruchten met geweld open en het zaad vloog met kracht door de binnengalerij. Blijkbaar was dit verschijnsel een gevolg van een kromming in den vruchtwand, tengevolge van uitdroging. Dit bracht mij op 't idee eens nader bij verschillende vruchten en zaden te onderzoeken, welke inrichtingen zij bezitten voor de verspreiding. De uitkomsten van mijn onderzoek zal ik in eenige opstellen aan de lezers van dit tijdschrift mededeelen.

Het voortbrengen van veel zaad is natuurlijk een middel om de plant te doen voortbestaan. Hoe grooter toch 't aantal zaden is, dat wordt voortgebracht, hoe grooter de waarschijnlijkheid wordt, dat enkele tot ontkieming zullen geraken. Toch is dit middel alleen niet voldoende.

Wanneer de zaden alle dicht bij de moederplant neervielen, zouden daarmee de kansen op ontkieming, of althans op ontwikkeling zeer verminderen. Er moet dus voor verspreiding der zaden gezorgd worden. Zoowel voor het behoud als voor de verspreiding der soort is dit een noodzakelijk vereischte.

Talrijk zijn de middelen, waarover de planten beschik-

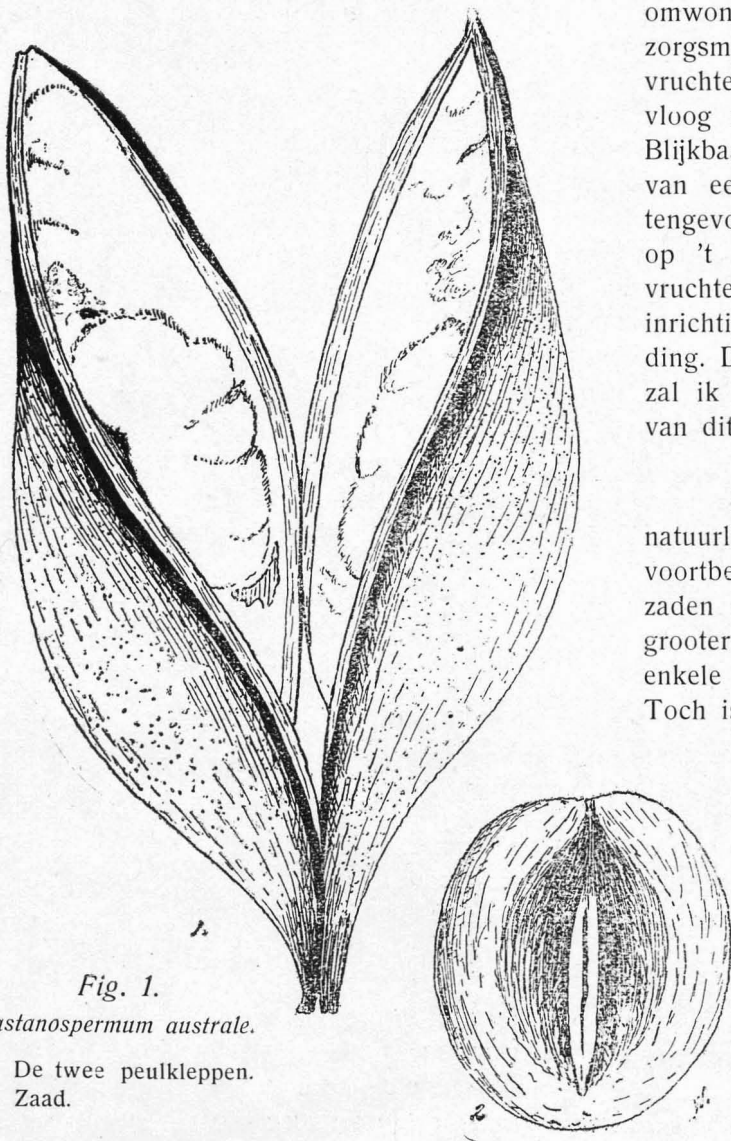

Fig. 1.

Castanospermum australe.

1. De twee peulkleppen.
2. Zaad.